

ВИРГИНИЯ ПЕНЧЕВА

„Метаморфози“

Когато изкуството не се преструва

Изложба „ЕКОЛОГИЯ — РУСЕ'87“,
бул. „Г. Димитров“,
декември — януари

Този изложба можеше и да не се появи. Но като художествен факт е отраднo явление и в случая адмирациите са най-вече за гражданската смелост на русенските художници, представили се в изложбата „Екология — Русе'87“. Тя е не толкова творческа изява, колкото защита на една идея. Въздействието на показаните 41 творби е в липсата на жанрови ограничения и в представената свобода на избор — чрез графика, рисунка, живопис и скулптура.

В повечето случаи въображението на художниците стига до страшни неща: изпепелена и обезлюдена земя, мъртви дървета, риби и птици, деца с противогази и хора с изкуствени дихатели за белите дробове. Вместо свежи багри или късчета слънчева светлина — песимистично тъмночервени и сиви тонове, потискащо жълто и черно. Даже и от названията на творбите лъхне някаква безнадеждност: „Заклучени простори“ (Михаил Бешев), „Ранена земя“ (Цветко Цветков), „Мъртви дървета“ (Димитър Станчев), „Страници от Червената книга“ (Пламен Монеv), „XXI век — разходка в екологичен резерват“ (Роберто Андреев), „Обезлюден ландшафт“ (Паруш Парушев), „Заплахата“ (Райна Бешева)...

С други думи, изложбата е създадена, за да отговори на една вълнуваща обществеността на Русе идея. Тя се съдържа и в нехудожествените факти (изнесени на табло до входа на изложбената зала): през 1982 г. в Русе е имало 26 обгазявания с хлор от химическите заводи в Гюргево до 3 пъти над пределно допустимите концентрации (ПДК). През 1983 г. — 33 обгазявания до 5 пъти над ПДК. 1984 г. — 56 обгазявания до 9,2 пъти над ПДК. 1985 г. — 47 обгазявания до 6 пъти над ПДК. 1986 г. — 50 обгазявания до 6 пъти над ПДК. 1987 г. до 27 ноември — 69 обгазявания до 9,06 пъти над ПДК. Замърсители на въздуха са още и автотранспортът, и други русенски заводи.

Ето въздуха, който дишат повече от двеста хиляди души. Някъде между тях цифри е и кислородът. В същото време концентрацията на хлор е бивала до 14 пъти над пределно допустимите граници, а минералните киселини — до 40 пъти. Това неизбежно води до рязко увеличение на белодробните заболявания. Ще цитирам изнесените в общинския вестник данни от д-р Евгени Назъров, главен лекар на болницата в Русе: през 1975 г., когато не е имало хлорно обгазяване от гюргевския завод, на сто хиляди души население 969 са били болни. Десет години по-късно цифрата е 17 386 болни. Сега в Русе има и 3500 души с хронични неспецифични белодробни заболявания. През 1986 г. през поликлиниките на града са преминали 86 228 деца и 62 138 възрастни със заболявания на дихателната система, а в болницата са постъпили 2924 деца и 1546 възрастни. Още един факт — на сто души население годишно се падат по 950 дни временна нетрудоспособност.

За мнозина сигурно ще прозвучи страшно и даже неправдоподобно. А думата „авария“ (евентуално в завода за хлор), макар и в неопределено време, звучи за русенци като екологичен апокалипсис. Положението е твърде сериозно, разглеждано е на всички възможни равнища. Бюрото на Министерския съвет прие разпореждане № 25 за подобряване състоянието на природната среда в Русе и решение № 234 за допълнителни мерки за осигуряване на изпълнението му. Заседават специални българо-румънски комисии. За русенци съобщението за всяка една междуправителствена среща, както и за хода на ремонтните работи в гюргевския завод е начало на нови надежди. Както и всяка поява на статия, интервю, стихотворение, картина по темата.

Затова и никоя друга художествена изложба в града не е имала толкова много посетители. Изкушавам се да цитирам някои изказвания от книгата за отзиви: „Изложбата е чудесна! И тъжна! Страшно е!“; „Такава е истината за Русе, но трябва цяла България да види изложбата. Дано изкуството помогне за спасяването на този голям индустриален и културен център!“; „Браво, вие ни връщате вярата в силата на изкуството!“; „Възхитен съм от човеколюбието на художниците!“; „Дано се стреснем от този реквием!“; „Изложбата ни вдъхна нов прилив на надежди!“; „Дано „Екология — Русе'87“ е само предупреждение, а не предсказание за бъдещето. Трогнати сме до сълзи! Благодарим от сърце на художниците!“.

Но да оставим настрана емоциите! Важното е, че съвестта на разтревожените художници се е вдигнала на борба за щастието и живота на родния град. Важното е, че изкуството и този път доказва своята неразривна връзка с проблемите и трагичните повели на времето. Важното е, че то наистина, в буквалния смисъл на думата, служи на хората, на народа.

ВАНЬО ТОДОРОВ